

~~~~~

431 - DR. KESSEL - העד הוא רופא המספר על PRZEMYSL - הוא מספר על מקרה שקרה ל- KLINGHOFFER DR. - יום לפני האקציה הראשונה הוא נעצר ברחוב ע'י איש GESTAPO והוא הוריד את סרט הזרוע, זרק אותו לארץ וצעק " **אני לא מסכים שיתיחסו אלי כאל עבד, אני מעדיף למות מלהיות מושפל** " - הוא נורה בו במקום - **העד מוסר שלפני האקציה הצפויה התאבדו רבים - העד מספר על מקרים רבים בהם הרופאים נעמדו בפני דילמות מצפונית - חלק זה בעדות מעניין במיוחד !!!**

551 - FRIDMAN SZYMON - העד היה במחנה TREBLINKA ועבד כנגר - הוא ברח ממש לפני חיסול המחנה ביולי 1944 בזמן שהובילו אותו לבור ההריגה - **הוא מספר על משלוח יהודים מ-BIALYSTOK ששרפו אותם חיים כי המתקנים כבר לא היו בפעולה**

558 - STRAWCZYNSKI OSKAR - העד מוסר עדות בפני שופט חוקר בעיר LODZ בשנת 1945 - העד הוא יהודי שהגיע עם משלוח יהודים מ- CZESTOCHOWA ב- 5.10.1942 ל- TREBLINKA - הוא נבחר לחיים כיוון שהוא בעל מקצוע - **כיוון שהעד פחח הוא עבד גם על הגגות בתוך המחנה ומלמעלה היה לו מבט רחב יותר על הסביבה וגם היכולת להתבונן ללא הפרעה - הוא מתאר את הסדרים הפנימיים של מחנה הקבלה ואת המתרחש בו - חלק זה של המחנה היה מופרד לחלוטין מהמחנה הסמוך שם התרחש הרצח ולשם היתה אסורה הכניסה - העד מוסר מפי ידידו HIRSZ JABLOWSKI שהגיע למחנה בשלבי בנייתו על מתקן ההשמדה הנמצא במחנה הסמוך - גם במחנה הרצח עבדו כ- 300 יהודים אותם היו הורגים לעיתים מזומנות ומחליפים באחרים - העד נשאר במחנה עד למרד ולבריחה שהתרחשו ב- 2/8/1943**

561 - RAJZMAN SAMUEL - העד הגיע ל- TREBLINKA באקציה הגדולה של קיץ 1942 מ- WARSZAWA - העד מספר פרטים רבים על המחנה ומזכיר את שמות מארגני המרד - הוא מתאר את מהלך ההתקוממות ואת בריחתו מהמחנה - הוא מזכיר שלפי חישובי הנהגת המחנת עשו חשבון מספר הנרצחים במחנה לפי ארצות מוצאם בתקופה שבין אוקטובר 1942 ל- אוגוסט 1943 - המספר הכולל מתקרב לשני מיליון נרצחים- עדות זה ב- M49/687

565 - WEINBERG BORYS-KAZYK - העד הובא ל- TREBLINKA באקצית הקיץ 1942 מגטו WARSZAWA ונשאר בחיים כדי לעבוד במחנה - הוא יודע לספר דברים רבים על המחנה ועל סדריו - **הוא מספר על ההכנות למרד ועל הבריחה**

566 - REJCHMAN HENRYK - העד הגיע ל- TREBLINKA מגטו LUBARTOW בחודש ספטמבר 1942 - **העד נשאר בחיים כי הגרמנים חיפשו ספר והוא התייצב למרות שלא היה לו מושג במקצוע** - הוא מתאר את סדרי המחנה - אין סיום לעדות

LANDAU HEDA-WIZENBERG-647-סיפור הישרדות

PROF. FLECK LUDWIK-650 - ממציא נסיון נגד טיפוס

666 - SPIESS GERTI - העדה כותבת על THERESIENSTADT שם היתה קרוב לשלוש שנים - בעדות מופיעים שירים שהיא כתבה במחנה - היא התחילה לכתוב שירים במחנה ותהליך הכתיבה עזר לה להתגבר על קשיי היום יום - **היא מעידה על הפעילות התרבותית הענפה שהתרחשה במחנה ומזכירה את האנשים שיזמו וקידמו את הפעילות הבלתי רגילה שהתפתחה במחנה זה - עדות חשובה על THERESIENSTADT**

680 - **KREMER BERNARD** - העד מספר על העיירה BORSZCZOW - הוא ישב בבית הסוהר ב- CZORTKOW ומספר על המתרחש בין כותלי בית הסוהר - **אחרי שהיה במקומות נוספים וגם ביער העד ועוד יהודי מוצאים מסתור אצל פולני שהתקין מקום בתוך באר פעילה** - בעימות בין פולנים לאוקראינים באזור הם סובלים מחוסר מזון - החזית בלתי יציבה והאזור עובר מיד ליד באביב 1944 - העד צריך שוב להסתתר - בסוף העדות מצורפת רשימה ארוכה של גרמנים ומשתפי פעולה באזור BORSZCZOW

699 - עדות בלתי חשובה לחלוטין - תורגמה

710 - **ROTENBERG-ALSTER WANDA** - **העדה מספרת על פעילות הנוער בגטו WARSZAWA אך עיקר עדותה מוקדשת לאישיותו ולפועלו של EMANUEL RINGELBLUM** - היא גרה באותו מקום שם היה גם הבונקר בו הסתתר ההיסטוריון - היא מספרת שהיתה בלדרית והעבירה מסמכים כתובים מרינגלבלום אל ADOLF BERMAN - **עדות חשובה !!!**

726 - **GILSOHN JAKUB** - העד מספר על הכחדת היהודים בעיירה PODWOLCZYSKI מחוז TARNOPOL - יש לעד טענות כבדות נגד חברי ה - JUDENRAT - הוא עצמו היה במחנה עבודה KAMIONKI משם ברח ביום חיסול המחנה ביולי 1943

726 - **GRUNBAUM JOZEF** - העד מספר על יהודי העיירה PODWOLCZYSKI מחוז TARNOPOL - ביתו היה קרוב לבנין היודנראט והוא היה עד לעסקי שוחד ושחיתות - **עשירים היו פודים עצמם בתיווך היודנראט בעזרת זהב ויהלומים ובמקומם נשלחו למחנות עניים** - הוא ברח לוורשה וחי שם תחת מסווה ארי - הוא נעצר כפולני ונשלח למחנה MAUTHAUSEN

726 - **LEHRER MATEUSZ** - העד מספר על היהודים ב- STARY-SAMBOR שלפני המלחמה - הוא עצמו ברח לרוסיה וכל מה שהוא מספר על יהודי העיר בעת השואה הוא מכלי שני - הוא לחם בשורות הצבא האדום עד לניצחון

726 - **BERAS SARA** - העדה היא צעירה מ- VILNO העוברת מספר מחנות בלטבייה ואסטוניה

726 - **LOWENSON JUDA** - העד מספר על מחנות בהם היה בעת השואה

726 - **CZECZYK GERSZON** - העד מספר על לחימתו בשורות הפרטיזנים ובהמשך בשורות הצבא האדום עד לפציעתו ימים ספורים לפני תום המלחמה

869 - **MEJRSZDORF GELA** - העדה מצליחה לשרטט תמונות ממחנה PLASZOW הכתובות בזמן אמת - בעדות נמצאים שירים מתורגמים בידי רות שטרן - גם הם כתובים בזמן אמת

- 967

1132 - **WLOCH FRANCISZEK** - העד הוא בנו של כומר והוא עצמו למד כמורה ב- RAWA RUSKA - הוא נישא ליהודיה שהציל וצירף ליחידה פרטיזנית ועלה אתה ארצה יחד עם שני ילדיהם ב- 1956 - הוא מוסר עדות מעניינת על גטו RAWA ומספר על התנגדות מזוינת של נוער בעת חיסול הגטו בסתיו 1943 - **העד מספר על מחנה ההשמדה BELZEC - העד מוסר שקצינים איטלקים נרצחו במחנה בעת חילופי השלטון באיטליה**

1133 - FISCHER FELA - העדה מספרת על מספר מחנות ריכוז ועבודה

1134 - KLEINBERG WANDA - זאת עדות מעניינת מכמה היבטים - העדה היא אשתו של המרגל הסובייטי מנהל המכון הביולוגי בנס ציונה - היא עצמה עבדה באותו מכון - היא מעידה שעבדה במחיצתו של PROF. HIRSCHFELD במעבדה ביולוגית הצמודה לבית החולים היהודי בגטו WARSZAWA - הם חקרו את התופעות הקליניות הקשורות להרעבה - עקב התעניינות הגרמנים במחקרו באו מדענים גרמנים לבקר את PROF. HIRSCHFELD בגטו - פרט זה בעדותה עורר ביד ושם את השאלה האם הוא שיתף פעולה עם הגרמנים - מצורפים מכתבים של אנשי מדע שעבדו במחיצתו שהכירו אותו ואת מחקריו השוללים מכל וכל אפשרות כזאת - בעדות יש אזכור של קורסים לרפואה ורוקחות שהתקיימו בגטו WARSZAWA

1135 - SLEDZYK MAREK+JANUSZ - אב ובנו מספרים קורות היהודים והגטו ב-JEDRZEJOW - הם היו יחד ב-SKARZYSKO KAMIENNA ואחר כך במפעל התחמושת ב-HASAG -CZESTOCHOWA בסוף העדות יש תיאור שנרשם ביום השחרור 16/1/1945 בשעה 22.30

1139 - DR. POZNANSKI MARJAN - העד מספר על גטו STOLYN - בגטו זה הגרמנים השתמשו בתכסיס שתכליתו היה להרגיל את היהודים שאוספים אותם בכיכר תחת משמר מזוין סופרים אותם ולאחר שהות משחררים אותם לבתייהם - תרגיל זה חזר על עצמו מספר פעמים - בספטמבר 1942 נקראו כל 12 חברי ה-JUDENRAT וכאשר התיצבו נרצחו בחצר בית הסוהר - למחרת חוסלו יהודי העיירה - בעידוד הכומר העד ואישתו ניצלו בעזרת יערן שנתן להם מחסה - הם מצטרפים לקבוצת פרטיזנים בילורוסים שבראשם עומד BAKALCZUK (יהודי שהפך מראיין וגובה עדויות ה-Z.I.H. - יוסלה כרמין) בהמשך העד מספר על עוד פרטיזנים יהודים - העד השתתף בפועל בפעולות קרבות בנוסף לעבודתו כרופא

1151 - MINC ZOFIA - לעדה יש 4 עדויות נוספות בארכיון M49E - 2484 - 2504 - 2524 3668 - העדות היא על מחנה AUSCHWITZ לשם הגיעה יחד עם אמה - קטע אחד בעדותה מספר שהיא כבר היתה יחד עם אמה בתא הגזים והוצאה ממנו ע"י איש S.S. - בזמנו התפעלתי וכתבתי שזהו מקרה אחד ויחיד שמישהו היה בתא הגזים והוצא ממנו - היום לאחר קריאה של אלפי עדויות אני מפקפק במהימנות העדות הזאת - יוסלה כרמין

1153 - BARON SZYMON - העד מספר את קורות יהודי STANISLAWOW - הוא מעריך שמספר היהודים בגטו הגיע ל-100.000 עקב גירוש יהודים מכפרים ועיירות באזור

1154 - FREJNKMAN FAJGA - העדה מספרת על הגטו ב-RUBIEZOWICE - עם חיסול הגטו חלק מהיהודים הובאו ברגל ל-DWORZEC - העדות נקטעת

1156 - WEINBERG STANISLAW - העד מספר על עברו בגטו WARSZAWA בהיותו נער בן 13 - הוא התחבר אל אישה פולניה חברת מחתרת A.K. - היא מצילה את חייו מספר פעמים

1217 - GOLDSTEIN RYVKA - העדה גרה בעיירה DOROHOI ברומניה - יהודי העיירה וסביבתה הקרובה היו היחידים שצורפו ליהודי מחוזות בוקובינה ובסרביה במבצע הגירוש ל-TRANSNISTRIA בנובמבר 1941 - תוואי הגירוש היה זהה - ברכבת משא עד ATAKI, מעבר ל-MOGILEW ומשם מסע רגלי עד SHARGOROD - יהודי העיירה שנותרו בחיים חזרו לרומניה מספר שבועות לפני כניסת הצבא האדום

1229 - MOSKOWICZ JUDA - העד מספר על גירוש יהודי DORNA VATREI לעיירה ORENSTEIN אשר ב - TRANSNISTRIA - הוא מציין את פועלו של ראש ה - JUDENRAT שסיכן את חייו כדי למנוע שליחת יהודים לאזור השליטה של הגרמנים - הוא גם פעל להחזיר לעיירה את היהודים שגורשו ליער

1262 - EIDLITZ JERZY+PERLA - בעל ואישה מוסרים יחד עדות על הגטו ב- ZDUNSKA WOLA - עם חיסול הגטו הועברו לגטו LODZ - הם מוסרים דברים מעניינים על הגטו ועל RUMKOWSKI - **בין היתר הם מספרים על בן משפחה שהיה תובע בבית המשפט של הגטו - הוא סיפר שבאחת הישיבות RUMKOWSKI תבע להנהיג עונש מות על פושעים יהודים כפי שנהוג בכל העולם**

1263* - HIMELFARB HELLA - נערה צעירה מספרת על גטו LODZ - למרות גילה הצעיר עברה חוויות וסכנות לרוב

1274 - DR. KOLIN GERMAN - העד מספר את תולדות גטו TREMBOWLA ועל האקציות שנערכו עד לחיסול הסופי - העד התחבא בעת האקציות ולאחר חיסול הגטו הסתתר אצל איכרים

1293 - JOFE GERSZON - העד מספר על העיירה DOLCHINOW עד לחיסול רוב היהודים - בפברואר 1942 יצאו מהגטו 24 צעירים מצוידים בכמה כלי נשק שנקנו לכיוון יערות MINSK שם פעלה יחידת פרטיזנים רוסית - **העד מספר דבר מעניין ביותר: ביוזמת המפקד המכונה "DIADIA WASIA" הועברו בעזרת הפרטיזנים כמה מאות יהודים מהעיירה MIADZOL אל מעבר לקוי החזית**

1303 - DR. MIRIAM LITWIN - היתה רופאה ב- LODZ עד חיסול הגטו- מחנות שונים

1308 - KLIICKA HANNA - העדה היא חצי יהודיה ומזכירה בעדותה הרבה יהודים מומרים ב- WARSZAWA - היא חיה במסווה ארי ופעילה בחוגי המחתרת של A.K.

1309 - FELDBAUM RAJA - העדה מספרת על חיסול הגטו הקטן ב- VILNO - בנובמבר 1941 - העדה יוצאת מהגטו בעזרת פולנים ומתרחקת ככל האפשר מ- VILNO - במסווה ארי היא מחליפה בתדירות את מקומה יחד עם ידיד יהודי ומצליחה לשרוד ולהגיע ליום השחרור

1318 - SZULNER RACHELA - העדה מספרת על יהודי העיירה ROKITNO ועל נדודיה ביערות ובכפרי הסביבה

1328 - TRACHMAN HELENA - העדה מספרת על העיירות BRZOZOW ו- DYNOW מזוית אישית ומשפחתית - בעדות יש מידע חשוב על אירוע דמים שהתרחש ב- DYNOW בספטמבר 1939 כאשר הגרמנים הוציאו להורג 167 יהודים - **אביה של העדה היה בין המוצאים להורג וזאת כנראה הסיבה שדרבן אותה להתיצב לפני FRANK מושל פולין ולבקש רשות להביא את ההרוגים לקבר ישראל - העדה מגייסת קרובי משפחה ובחודש מאי 1940 הם חופרים בקברי ההמונים, מזהים הרוגים ומביאים אותם לקבורה בבית הקברות ב- DYNOW - לעדות מצורפים דפים המפרטים את סדרי הקבורה לפי שורות ומספרים בתוך השורה עם שם הקבור שזוהה - שני דברים מפליאים בעדות הזאת: כיצד העדה קבלה היתר להביא את הנרצחים לקבורת ישראל וכיצד העדה שמרה בכל שנות נדודיה את דפי הזיהוי של נרצחי DYNOW כדי למסור אותם ליד ושם**

1342 - WEISS LEO - העד הגיע למחנה AUSCHWITZ והועבר לעבודה במחנה BUNA - עיקר עדותו נסבה על מחנה זה - בהמשך הוא מגיע למחנה DORA שם ייצרו

והרכיבו במנהרות בתוך ההר את נשק "יום הדין" טיל V-1 וטיל V-2 - הוא מתאר את תהליכי ייצור הטיל

1356 - **SCHENKENDORF KAZIA** - העדה מספרת בהרחבה על DROHOBYCZ - היא מציינת את העזרה שהגיש ליהודים הממונה הגרמני על משרד העבודה - הוא הציל אותה ויהודים נוספים

1363 - **KORNHAUSER LUCJA** - העדה מספרת על גטו BOCHNIA ובהמשך על בריחתה להונגריה יחד עם בעלה - העדה ובעלה כבר היו ב- BUDAPEST אך השמועה שפרץ מרד בסלובקיה הגיעה לאוזניהם והם התנדבו ליחידה פרטיזנית - המרד נכשל והם יצאו בשן ועין אך נותרו בחיים

1364 - **BURGIN JECHIEK** - זאת עדות חשובה ומעניינת - העד היה חבר בארגון הלוחם בגטו VILNO - **הוא מספר על ההכנות למרד ומתאר מצב בו חיכו עם נשק ביד בעת חיסול הגטו אך הדבר לא יצא לפועל** - קבוצה גדולה של חברי מחתרת יוצאים מזויינים באופן חלקי ליערות NAROCZ ביניהם גם העד - **בתוך הקבוצה היה גם מיכאל קובנר אחיו של אבא** - עליהם לעבור מרחק של 150 ק"מ כדי להגיע ליער ולחבור לפרטיזנים - העד מתאר את היחסים העכורים עם הפרטיזנים הרוסים - **על פרשת WITENBERG מפקד המחתרת בגטו VILNO יש בעדות גרסה מפתיעה ומעניינת**

1389 - **KAC LAJA** - העדה מספרת על מספר מחנות בהם היתה - היא היתה גם ב- AUSCHWITZ ומספרת בין השאר סיפור מעשה שלא מתקבל על הדעת - היא עברה סלקציה ונבחרה לתאי הגז יחד עם עוד 108 נשים - הן הוכנסו לבונקר ושני אנשי S.S. עטויים מסכות גז זרקו מיכלי ציקלון לעבר הנשים ויצאו - מכל הנשים 15 מתו והשאר הועברו לבלוק המחלימות

1393 - **KLIMCZUK MARIA & MIRON JERZY** - עדות שנגבתה ב- 1959 - אם ובנה מוסרים יחד עדות ומשלימים אחד את דברי השני כי הם לרוב לא היו יחד באותו מסתור - הבן הוא יליד 1936 והיה בן 9 בעת השחרור - הוא הסתתר אצל משפחה פולניה ונשאר מאד קשור אליהם - **מצורפים שירים שהילד כתב במסתור - שירים מרשימים בבגרותם !**

1394 - **WILDER MARCIN** - העד מספר קורותיו ב- STRYJ ואחרי זה ב- BORYSLAW

1395 - **FRIESS BELLA** - העדה מספרת את קורות משפחתה ואת קורות היהודים ב- PILICA

1396 - **BACH ANNA** - העדה מספרת על גטו LUBLIN ועל המחנה ב- MAJDAN TATARSKI - היא מצליחה לצאת מהגטו עם ילדתה ולהגיע ל- WARSZAWA - היא עוברת תלאות רבות אך שורדת יחד עם בתה

1397 - **MANDEL HENIA** - העדה מספרת על ZOLKIEW - הרכבות ל- BELZEC עברו דרך תחנת הרכבת של העיירה ויהודים רבים קפצו מהן - העדה טיפלה באחדים בין היתר בידידתה מ- SAMBOR שנורתה בעת הקפיצה - העדה טיפלה בה עד החלמתה והיא שרדה והגיעה לישראל - היא מספרת בכישרון על חייה במסווה ארי בצל הסחטנים והפחדים - העדה מגיעה ל- BRESZNIOW ומספרת על אחריתם של היהודים במקום - **כל העת הזאת פולני מיעץ ומסדר ניירות ובא לבקר ותומך ומציל - המלאך הגואל !!**

1398 - **CHUS RYWKA** - העדה מספרת שאחרי פרוץ המלחמה עם רוסיה הם ברחו ממקומם והגיעו ל- SANDOMIERZ - **הם דפקו על כל דלת ואף יהודי לא רצה**

להכניסם - העדה בעלה ושני ילדיה הקטנים נודדים מכפר לכפר באזור SANDOMIERZ - לבסוף הם מוצאים דירה בבית הסמוך למסילת הברזל 8 קמ. מ. - TREBLINKA - ב - 22/6/1942 היא ראתה בפעם הראשונה רכבת שמובילה יהודים מוורשה למחנה TREBLINKA - אחרי כן עברו שלוש רכבות ביום ובלילה - כל רכבת 60 קרונות - **המשפחה עזבה את הבית וחזרה לכפר DUZE KROLE שם הסתתרו אצל פולני משך 22 חודשים - הם לא עזבו אף פעם את עלית הגג - באוגוסט 1944 השתחררו**

1399 - CHAJAT - POTASZNIK PNINA - העדה מספרת על העיירה WOLOZYN - היא מספרת את קורות היהודים - רצח המוני ראשון היה כבר בנובמבר 1941 - **אחרי נדודים בכפרים ובריחה ממקום למקום יחד עם ידידה קרובה הן לא מצאו מוצא אלא להתאבד - ממש על הסף הן פוגשות משפחה עניה אך רחמנית שמקבלת אותן מבלי לשאול שאלה למרות סכנת החיים - בדקתי ולא מצאתי אותה בין חסידי אומות העולם - לקראת הסוף הן מצטרפות לקבוצת פרטיזנים אתם הן נשארות עד לשחרור**

1401 - BIELAWSKA-EJNOCH SARA - העדה מספרת על העיירה CHMIELNIK ליד KIELCE - היא היתה במסתור אצל פולני אך המצב חייב שלא תסכן את חייו של המיטיב הפולני והיא מגיעה ל - CZESTOCHOWA - **היא עבדה ב- "HASAG" ומספרת שהגרמני LIDT מנהל המפעל עזר הרבה ליהודים והציל 30 ילדים בגילאים 14-12 באומרו שהם נחוצים מאד למפעל**

1437 - ERBSENTHAL SHLOMO - העד מספר על העיר VIZNITZ בחבל BUKOVINA המפורסמת בזכות רבני שושלת HAGER שהנהיגו חצר חסידית ענפה - יהודי העיר גורשו ל - TRANSNISTRIA - העד מספר בעיקר על גטו DZURIN

DR. KESSLER ARTUR-1484 - העד היה רופא במחנה VAPNIARKA - TRANSNISTRIA- הוא איבחן את הרעלת האסירים בפולי הטופח LATHYRUS - SATIVUS העד מתאר את מהלך המחלה - **העד שופך אור על פרשיה ידועה במסכת הסבל של יהודי ROMANIA שגורשו ל - TRANSNISTRIA**

1534 - ING. RAUCH LEOPOLD - **העד מתאר בכישרון ובנאמנות את הסבל שנפל בחלקם של יהודי BUKOWINA ובעיקר על יהדות CZERNOWITZ - הוא כותב בזמן אמת את חוויותיו ואת קורות עדת היהודים מסביבו בעת הגירוש ל - TRANSNISTRIA - העד שמר על הפתקים עליהם כתב ואחרי פטירתו שמרה עליהם אלמנתו - זהו מסמך חשוב לחקר שואת TRANSNISTRIA**

1552 - GRINBAUM REGINA - העדות נסבה כמעט כולה על הגליתה של העדה ומשפחתה ל- SIBIR ע"י השלטונות הסובייטיים

1578 - NAKRYCZ GUTA - העדה מספרת את קורות משפחתה וקורות היהודים בגטו OTWOCK - **יהודים מגטו OTWOCK בנו את מחנה ההשמדה TREBLINKA - שניים מאחיה של העדה נרצחו במחנה כעונש על בריחת אסיר - העדה מספרת על חיסול הגטו באוגוסט 1942**

1580 - STRAZ SZLAMA - העד מספר על גטו KOWNO - העד מספר שהיתה אקציה של ילדים והם היו מוסתרים בכמה מקומות מסתור - **השוטרים היהודים לא הסכימו לחפש ולמסור את הילדים ונלקחו לפורט התשיעי להריגה - שוטר אחד בגד ומסר את הילדים - היתה בגטו אישה גרמניה נשואה ליהודי ובשעת האקציה היא אמרה זאת, אמרו לה: אז ניקח רק את הילדים שלך. אם כך אלך איתם גם אני - העד הסתתר יחד עם אישה וילדתה הקטנה, כאשר התגלו הוא ראה במו עיניו כיצד גרמני חטף לאישה את הילדה והשליך אותה**

לבית בלהבות - ב- 1944 הוא מגיע ל- DACHAU - במחנה זה פגשו אנשי KOWNE את השוטר שבגד בילדים והיכו אותו למות

1581 - FAJNBERG SOFIA - העדה נשלחה מ- KOWNE לגלות בסיביר ב- 1941 בתקופת הסובייטים באשמת היותם בורגנים - בעלה נאסר באשמת ציונות והיא לא ראתה אותו מספר שנים - העדה שהיתה שם יחד עם בנה הקטן מספרת על קשיי החיים - רק בקיץ 1959 הם חזרו לפולין ומיד עלו לישראל - בעלה נפטר חודש לאחר עלייתו - העדות ניתנה בנובמבר 1959

1589* - ERLICH CZESLAWA - העדה עזבה את WARSZAWA עם תחילת האקציה הגדולה בקיץ 1942 ונסעה לעיר הולדתה SIEDLCE אך גם שם חיסלו את הגטו אחרי שבועיים - העדה חוזרת שוב ל- WARSZAWA לצד הארי וגרה אצל פולני שהסתיר בביתו 7 יהודים - הם היו בביתו 25 חודשים !! הילד של הפולני לא הלך לבית הספר אלא קבל שיעורים פרטיים אצל העדה יחד עם הילד היהודי בנה של אחותה - העדה מספרת על שני אחים GOLDBERG שפעלו מטעם המחתרת ועזרו בהשגת ניירות אריים וסכום כסף חודשי לקיום - אחרי השחרור העדה עבדה במקצועה כאחות בבית ילדים יהודי ב- OTWOCK - החלק האחרון של העדות המספר על הילדים הוא מרתק - היא מספרת דברים על המצב הבריאותי והנפשי של הילדים שלא קראתי כמותם עד היום

1593 - FRYDMAN FELA - העדה מספרת על הסלקציות שערך MENGELE ב- BIRKENAU - העדה מספרת שהתגלגלה למחנה עבודה KRATZAU בהרי הסודטים וגם שם הופיע MENGELE וערך סלקציה - זה קרה שבועות ספורים לפני השחרור

1598 - DONAT FRENZE - פרטים בלתי ידועים על TEREZIN

1618 - NEUSTEIN EDMUND - העד שמוצאו מ- DROHOBYCZ גויס לצבא האדום ונלחם בחזיתות שונות עד לפציעתו הקשה שהפכה אותו חלקית לנכה - הוא שוחרר מהצבא, חזר לעירו ומצא שמשפחתו הושמדה ברובה - ב- 1957 עלה לארץ

1631 - BYTTON HENRYK - העד ברח לרוסיה ב- 1940 ושם נעצר, הושלך לכלא ונידון ל- 3 שנים עבודת כפיה במחנה VERKUTA בסיביר - הוא משתחרר מהמחנה ומגויס ככוח עזר להגנת STALINGRAD - כשמתארגנת האוגדה הפולנית הוא מתנדב ליחידה ואיתה הוא נלחם כטנקיסט את כל הדרך עד BERLIN - הוא משתחרר מהצבא בדרגת סרן - עלה לארץ ב- 1957

1632 - GURWIC JAKOB - העד ברח לפניו רוסיה עם פרוץ המלחמה - כל עדותו נסבה על מעשיו שם - הוא מנסה מספר פעמים להתנדב לצבא האדום עד שלבסוף התקבל לאחר תבוסת הגרמנים ב- STALINGRAD - הוא נלחם בחזית עד תום המלחמה באירופה ואחרי כן השתתף גם במלחמה נגד יפן - עלה לארץ ב- 1957

1634 - ROZBRUCH BER - העד היה נער כשפרצה המלחמה - הוא היה בגטו LUBLIN והיה לו קשר עם אנשי ביתר במחתרת - רופא וטרינר של גדוד הפרשים של ה- S.S. לקח אותו כאסיסטנט - הרופא היה אדם הגון וניסה לעזור לו להציל את משפחתו אך הדבר לא צלח - העד מספר שהגרמנים פנו ליוזנראט שידאג להזנת השבויים היהודים שעומדים להביא לעיר אך הם סירבו - עקב כך המשלוח הראשון של השבויים הורץ ל- BIALA PODLASKA וחלק גדול מהם הוצא להורג בדרך - (קיימות מספר עדויות על רצח זה - יוסלה כרמין) - העד הכיר את מפקד המשטרה גנרל GLOBOCZNYK עקב הטיפול בסוסיו וכאשר השלטונות האמריקאיים ביקשו מאנשים שהכירו אותו לבא לזהותו העד שלנו התיצב וקבע חד משמעית: האיש הזה איננו GLOBOCZNYK אלא נהגו

1645 - **JOFFE ESTER** - העדה מספרת על גטו GRODNO משם היא מגיעה ל-
AUSCHWITZ - היא מתחברת אל המחנתת ובזכות עזרתם היא מתאוששת ממצבה הירוד
בבלוק המזלמניות - **העדה עבדה בבלוק החולים וגם בבלוק של חולי נפש ביניהם DR. MENGELE**
ערך ניסויים - היא מספרת על הסלקציות בהן בחר את האנשים שישתתפו בניסויים

1650 - **KALFUS DAWID** - העד מספר באריכות את תולדות חייו בתקופת השואה -
הוא עבר מקומות רבים בדרך נדודיו והוא מתאר את הדברים בצורה אמינה ומעניינת -
תיאורי גטו KOWNO ומחנה ריכוז KAUFERING מאד מוחשיים ומפורטים - **העד נותן גם תמונת הנהירה ההמונית של הנוער החלוצי לעבר VILNA בשנת 1940 - סיפור חיים מרתק !!!**

1658 - **GOLDHECHT MORDCHAJ** - העד היה נער כשעזב את גטו WARSZAWA -
בכוחות סדעצמו בסכנת נפשות הלך ברגל. שט בספינות נהר, עד שהגיע לאזור JANOW LUBELSKI ושם היה חלק מהזמן אצל איכרים אך רוב הזמן ביערות בסביבה - הוא מספר על קבוצה פרטיזנית פולנית רצחנית במיוחד שהשתייכה ל- A.K. אשר רצחה מאות יהודים שהסתתרו ביערות - כנופיה אחרת רדפה ותפסה יהודים כדי למסרם לגרמנים - **תמורת כל ראש יהודי קבלו ליטר 1 וודקה, ק"ג 1 סוכר ומצרכים אחרים - מספר פעמים התחמק העד ממוות ברגע האחרון**

1659 - **FINKELSZTEJN CHAJM & FINKELSZTEJN ABRAM** - תחת מספר 1659 ישנן שתי עדויות : אחת רגילה של אברהם פינקלשטיין המספר על הגטו בעיירה KONSKE ועל המחנה SKARZYSKO KAMIENNA - העדות נמסרה ב- 1960 בישראל - **העדות השניה והחשובה יותר הוא מכתב שנכתב בידי אחיו שלמה בחודש יולי 1943 בוורשה והיה מיועד לכתובת אביו חיים פינקלשטיין בארץ ישראל - אישה פולניה אצלה הסתתר אחיו הביאה את המכתב ל - Z.I.H. ובדרך זאת הגיע לידי אביו בשנת 1947 - המכתב כתוב בחלקו עברית ארכאית וחלקו ביידיש - האח מתאר את קורות המשפחה ואת אובדנה - הוא מתאר גם את מרד הגטו כי בעת המרד עדיין היה בתוכו - הוא קיווה לראות את הגאולה אך לא זכה - מסמך חשוב !!!**

1660 - **WILCZEK RYSZARDA** - העדה מתארת את החיים בגטו BEDZIN באקצית החיסול היא הסתתרה במרתף שלא התגלה - המסתתרים סובלים מצמא כי הגרמנים הציבו שמירה על בארות המים - העדה מצליחה להתחמק מהגטו ולהגיע למפעל ROSNER שעדיין פעל - היא נשלחת למחנה ANNABERG שם שוררים תנאים סבירים - העדה מזכירה CAPO יהודי הולנדי שהתאכזר מאד לאסירים שהרגו אותו לאחר השחרור - **העדה משקיפה על קורותיו של טרנספורט יהודי מערב המגיע למחנה והיא מנתחת בצורה מבריקה את מצבם לעומת היהודים הפולנים למודי הסבל ארוך השנים - יהודי המערב דועכים במהירות הבזק - העדה מגיעה לחודש בלבד למחנה BLECHHAMMER אך היא חדת עין ורואה דברים - היא מספרת שהיו יחסים מצוינים בין הנשים היהודיות שעבדו במשרדים ובשירותים השונים לבין הממסד והשומרים הגרמנים - היתה קבוצה "אריסטוקרטית" מושחתת שסחבה בגלוי אוכל ממתבח הגברים הרעבים והמותשים - הן אפו עוגות בהן כיבדו את השומרים הגרמנים- הן היו לבושות היטב, מטופחות ושבעות - העדה עברה ל- PETERSWALD - היה שם ארמון שאולמותיו הוסבו למקום מגורים לאסירות שעבדו במפעל לנשק - במחנה זה שוחררה**

1669 - **DR.SZPIELMAN JAKUB KONRAD** - העד הוא רופא בעל זכויות רבות המגיע לארץ בגיל 66 - העד הגיע לברית המועצות ושם הצטרף לצבא הפולני המתארגן - הוא ליווה את חזית המלחמה בבתי חולים שדה שהוא ארגן עד BERLIN - הוא ארגן בפולין את בית הספר הראשון לאחיות אחרי השחרור - עבד בפולין כמנתח ופרסם רשימות

רפואיות בעיתונות המקצועית המקומית והבינלאומית - הגיע לדרגה צבאית גבוהה וזכה בעיטורים רבים

1677 - **BILGRAJ-FUKS ANNA** - העדה ברחה לרוסיה והתגלגלה לסיביר - היא התנדבה לחטיבה הפולנית הראשונה והשתתפה בקרבות עליהם קבלה לא פחות משבע אותות הצטיינות

DRANGER MARGOT-1686 - קשורה למחתרת ב- KRAKOW

1689 - **SZTETER RUTH** - העדה מספרת קורותיה ב- KRAKOW ב- PLASZOW ובמחנות נוספים - היא שוחררה במחנה PLAUEן מפעל לנשק בתוך גרמניה בדיוק ביום הולדתה 16/4/1945

1701 - **ECHONA JOSEPH** - העד מספר על גירוש יהודי SALONIKI למחנה AUSCHWITZ באמצע חודש מרץ 1943

1770 - **LANDAU LUDWIK** - העד מוסר עדות מפורטת על קורות יהודי ZBARAZ - הוא ניצל בעזרת ידידים פולנים ואוקראינים - הוא מזכיר בעדותו שמות רבים של יהודי העיירה ומציין מה עלה בגורלם

1802 - **DR. ANNA MROZOWSKA** - עדות בחרוזים - הרופאה כתבה שיר על בית החולים CZYSTE בו עבדה ושיר נוסף על גטו WARSZAWA - הם נכתבו ב- 1943

1823 - **TREMSKA ZOSIA** - העדה מוסרת את גרסתה במסכת יחסים סבוכה הקשורה לכומר שהציל אותה בעת השואה-העדות נמסרה ביד ושם ירושלים-הכומר מסר עדות בפולין על הנערה שהציל שאינה מחמיאה לה כלל - עדות הכומר M49/6006

1836 - **DR. EINHORN CHAJM** - העד היה רופא בית החולים CZYSTE - העד מפרט הרבה על המערך הסניטארי בגטו WARSZAWA - הוא מספר על העברת בית החולים ממקום למקום. על הרופאים ואחריותם במחלקות השונות, על מגיפת הטיפוס והיחסים עם הממונה הגרמני על הבריאות - העד השתתף במחקר על מחלת הרעב - עדות חשובה בנושא הבריאותי בגטאות !

1837 - **PROF. BORNSTEIN BERNARD** - העד היה במחנה PLASZOW ונשלח משם למחנה MAUTHAUSEN באוגוסט 1944 - העד טוען שיש מספיק עדויות על PLASZOW והוא ימסור עדות על המשלוח למחנה MAUTHAUSEN - חלק ראשון של העדות מתייחס למסע בתוך קרון סגור כמעט הרמטית - **בתור מומחה פסיכיאטר הוא מציין את התופעות הפסיכוטיות המופיעות אצל אנשים תוך כדי המסע שארך מספר ימים** - הוא מספר על המחנה ומציין את היחס החיובי של הפולני KAZIMIERZ RUSINEK לאסירים היהודים - הפולני היה בעל תפקיד חשוב במחנה הוא היה ה"רשם" - הוא ניצל את מעמדו זה לטובת האסירים היהודים

1843 - **KARCZEWER MIRIAM** - העדה מספרת על גטו LODZ ומתעכבת על הרעב הכבד ששרר בגטו הסגור - היא מספרת על הפצת חיידקי טיפוס בידי הגרמנים בתוך מנות המרגרינה שחולקו לתושבי הגטו - משפחתה נרצחה אחד לאחד - **בזמן השילוחים באוגוסט 1944 העדה אמה ואחיה הפצוע מצאו מסתור בתוך קברים בבית הקברות היהודי** - בסוף אוגוסט היא מגיעה ל- AUSCHWITZ - **לנשים במחנה לא היה בדרך כלל מחזור חודשי כי הוסיפו למרק שחולק אבקה שמנעה זאת** - לעדה היה מחזור ובתמימותה בקשה עזרה מהמשגיחה הגרמניה - בעצה עם MENGELE היא קבלה זריקה שהפסיקה את המחזור שלא חזר אליה גם אחרי השחרור

1845 - GRUNBAUM JZAAK - העד מספר על יהודי RADOM אך בעיקר על המתרחש בעיירה הקטנה ADAMOW שם היה בגטו עם משפחתו - הוא מספר על התארגנות מחתרתית בתוך הגטו בה לקחו חלק 50 איש ובהם גם שוטרים - הם החליטו לקנות נשק ולהכין מסתור בתוך יער עבות קרוב לעיירה כדי להינצל ביום פקודה - הם מבצעים את תכניתם אך החיסול הסופי מפתיע אותם - העד ואשתו יחד עם אחרים מצליחים להגיע ליער - **הם הקימו קבוצה לוחמת ובצעו בין היתר שחרור אסירים מבית הסוהר וענישת משתפי פעולה** - תלאות רבות, קרבות ומצודים עברו עליהם עד לשחרור - אשתו נפלה בקרב באחד המצודים - ב- 1949 עלה לארץ

1852 - BARUCHIN BARUCH-GELERSTEIN - העד היה זמן קצר בגטו LODZ ואחרי כן מצא דרך להגיע לשטח ברית המועצות - יחד עם יהודים אחרים הוגלה לצפון - עם הקמת יחידה פולנית בחסות ממשלת פולין הגולה הוא התנדב לדיוויזיה של גנרל ANDERS ואיתה הוא מגיע דרך פרס לארץ ישראל - **יהודים רבים ערקו ונשארו בארץ וגם העד ביניהם - העד מעריך את מספרם ב- 5000** - חלק קטן נשאר בצבא ולחם ב-MONTE-CASINO באיטליה - **העד מעריך שהעריקה ההמונית שהתרחשה בארץ ישראל גרמה לכך שביחידות פולנית נוספות שעזבו את רוסיה היו מעט מאד יהודים** - העד עצמו נחשב לעריק לכן הוא שינה את שמו ואימץ את שם משפחת אמו

1882 - KENIG NATAN - העד הוא יליד עיירה ב- KARPATORUS - הוא נלקח לפלוגות העזר של הצבא ההונגרי שלחם לצד הגרמנים ברוסיה ושם נפל בשבי - הרוסים התייחסו ליהודים כאל שבויים מן המניין - הוא התנדב לקורפוס הצ'כי שהתארגן ולפי דבריו היה מורכב ברובו מיהודים - **הוא נלחם במסגרת היחידה ונפצע - קבל שני עיטורים ומדליות על מעשיו בשדה הקרב**

1884 - PEJSIKOWICZ DOV - העד נולד בעיירה RAKOVIEC - באפריל 1944 העד ומשפחתו הגיעו לגטו MUNKACZ ואחרי ספר ימים הובאו למחנה AUSCHWITZ - הוא התחיל לעבוד ב- **SONDERCOMANDO וצורף למחתרת עליה הוא מספר הרבה - חשיבות העדות טמונה במידע שהעד מוסר על נסיבות התקוממות ה- SONDER**

1955 - WESTREICH SZIFRA - עדות על הברחת הגבול מפולין לסלובקיה ומשם להונגריה - העדה מספרת על ארגון ההברחה שנעשתה בעזרת כספי ה- JOINT - **העדה יחד עם בתה ושני בניה מצליחים לעבור בשלום את כל הגבולות ולהגיע דרך רומניה לארץ ישראל**

2025 - FISZER TZIPORA - העדה מספרת על חיסול יהודי LUBLIN - זמן מה היא היתה עם בעלה במחנה השבויים ברחוב LIPOWA 7 - בעזרת ידידים פולנים היא שורדת יחד עם בעלה בצד הארי של WARSZAWA - **היא מספרת על ידיד פולני שהציל 49 יהודים בתוך WARSZAWA ההרוסה אחרי המרד הפולני וביניהם גם אותה ואת בעלה**

2032 - ELBOJM SZLAMA - העד היה במחנה עבודה BABJAK הסמוך ל- CHELMNO - העד מספר שרכב דרך היער על אופניים למחנה CHELMNO כי רוחו שמועות על המתת יהודים במחנה - **הוא ראה משאיות הגז באות מולו וראה את אסירי המחנה כורים תעלות עמוקות כדי לקבור את הנרצחים** - הוא השיג תעודה ארית דרך ידיד וחי טוב בין הפולנים - זמן קצר לפני פרוץ המרד בגטו הוא הוציא משם את בת דודתו - **בתקציר ההקדמה לעדות יש ידיעה קצרה האומרת שהעד הוציא מהגטו את הפסל NATAN RAPAPORT אך בטכסט עצמו אין זכר למידע חשוב זה**

2036 - MORGENSTERN KINA - העדה מספרת את קורות יהודי LUBLIN - היא מסתרת משך מספר שבועות בבונקר ב- MAJDAN TATARSKI - היא עוברת עם

הילדה לצד הארי - היא מספרת על **SZAMAJ GRAJER** "מלך הגטו" שהיתה לו נגיעה לכל שחיתות ולכל עסק מלוכלך שהתרחש בגטו - הוא היה משתף פעולה ומלשין ומותו בא לו מידי אדוניו - העדה היתה עדה לחיסולם של יו"ר היודנראט ALTEN, של GOLWEG מפקד המשטרה ושל משתף הפעולה SZAMAJ GRAJER

2038 - **GORNISIEWICZ BRONISLAWA** - העדה מספרת תלאותיה ותלאות משפחתה הרחבה - היא מספרת על גטו ZBARAZ - בנה LEON נספה במחנה עבודה כשהוא בן 16 בלבד - היא מרגישה רגשי אשמה על מות הבן וזה מורגש בעת מסירת העדות אחרי כל כך הרבה שנים

2039 - **DR. ARON BEJLIN** - העד הוא רופא מגטו BIALYSTOK שמגיע ל- AUSCHWITZ - העד עבד במחנה הצועני המשפחתי בתור רופא תחת מרותו של MENGELE - גם במחנה זה נערכו ניסויים על ילדי הצוענים החולים בסרטן רירית הפה - הוא עבד במחנה הצוענים עד לחיסולם ב- 1944 - על צעדת המוות הוא מספר שהוכנסו ללינת לילה בבונקר תת קרקעי ענק ושם התרחש משך הלילה חנק המוני מחוסר חמצן כשדלתות הבונקר נעולות - בבוקר הוצאו 2000 גויות של אסירים - עדות חשובה מאד על AUSCHWITZ ובמיוחד על מחנה הצוענים !!!

2065 - **RACZYNSKI STEFAN** - פולני שמשפחתו הסתירה בביתם יהודים, פוגש נערה יהודיה ומתאהב בה - היא הופכת להיות אשתו והם עולים לישראל - העד מספר על אביו ועל עזרתו ליהודים - מצורף לעדות מאמר של עיתון פולני המופיע בישראל המספר על מעשה של המשפחה בהצלת יהודים בעת השואה

2090 - **MELAMED ELIMEJLECH** - העד מספר את קורות יהודי העיירה JWIE במחוז LIDA - הוא גם מזכיר את רצח יהודי TAB בחלק הראשון של העדות - בהשלמה לעדות הראשונה הוא מספר על האקציה הגדולה בה נרצחו 2500 יהודים בכפר STANIEWICZ בתוך בורות ההריגה - לאחר הרצח הובאו 50 צעירים ביניהם היה גם העד כדי לכסות את הבורות - המשפחה כולה מצטרפת ליחידת פרטיזנים ב- **PUSZCZA NALIBOCKA** - אחיו של העד נפל בקרב והעד לומד חבלה והופך להיות מפקד יחידת החבלנים - הוא מקבל אות הצטיינות

2103 - **GELER SHMUEL** - העד מספר את קורות יהודי LIDA בעת השואה - הוא עוקב שלב אחר שלב אחרי רצח יהודי העיר - העד מספר על מעלליו של איש S.S. - HANWEG בין ה- 9 ל- 12 במאי 1942 נערך רצח המונים באזור LIDA

2124 - **FISZER ROMAN** - העד נפל בשבי והגיע למחנה שבויים ב- STARGARD שם פגש קבוצה של 40 רביזיוניסטים שנתפסו בנסותם לגנוב את הגבול בדרכם לארץ ישראל - העד מספר על מפגש עם קצין בצבא הגרמני שהתוודה בפניו שהוא יהודי - השבויים היהודים נשלחים למחנה ב- 7 LUBLIN-LIPOWA - העד היה בראש ועד שייצג את השבויים עד יום בריחתו מהמחנה במרץ 1943 - כשפרצה מגיפת טיפוס בין השבויים העד הציע להפוך בית כנסת שמחוץ לגטו לבית חולים אך הרב לא הסכים - הוקמו תיאטרון ותזמורת - הוצגו מערכונים בידיש ובפולנית - נוצר קשר עם פרטיזנים - הקבוצה הראשונה של 30 איש שהגיעה ליער PARCZEW נרצחה על ידי פרטיזנים פולנים - למחנה הגיעו שבויים מהצבא האדום וביניהם 40 יהודים שסיפרו על ריכוז של 100.000 שבויים במחנה סמוך ל- **CHELMNO** - לשבויים לא סופק מזון כלל ובמחנה היתה תמותה מרעב וקניבליזם

2240 - **KIRSZENBOJM CHANA** - העדה מספרת על BIALA PODLASKA ועל גטו MINSK - היא מספרת על מחתרת שפעלה בתוך הגטו - העדה ובעלה מגיעים לפרטיזנים

סובייטים ואחרי כן הם עוברים אל מחנה המשפחות על שם המפקד ZORIN - אחרי השחרור בעלה נרצח ב - 1946 ע"י אנשי A.K.

2336 - ZADARNOWSKA HELENA - עדות זאת משלימה את העדות הסמוכה במספר

2337 - MASZA PEREWOSKA אישה פולניה שהצילה את היהודיה IRENA ZADARNOWSKA וילדתה - המעשה מערער את חיי הנישואין שלה - בעלה פחד ולא היה שלם עם מעשי אשתו - בשנת 1944 היא מתנדבת לצאת לעבודה בגרמניה עם ילדתה ומגיעה לעיר CONSTANZ לשם מגיעה גם מצילתה - שבועיים לפני סיום המלחמה הן מצליחות לעבור ל- SCHWEIZ - העדות ניתנה בשנת 1964 כשהעדה בקרה בארץ

2337 - TROCKA - PEREWOSKA MIRIAM - העדה מספרת על האקציות בגטו VILNO - העדה מרמזת על מעשה מכוער שקרה לה בבית הסוהר LUKISZKI כאשר על סמך אישור גרמני משחררים אותה מבית הסוהר ויהודים שקינאו בה החזיקו בילדתה ולא נתנו לה לצאת - בסופו של דבר הרוצח הגרמני הוציא את הילדה וצירף אותה אליה - מכרה פולניה מסתירה אותן ומגוננת עליהן בסכנה את נפשה - היא יוצאת לעבודה בגרמניה עם הילדה והן שורדות

2338 - SIEMIATYCKA-JOCHELSON MARYSIA - העדה יחד עם "סבתא" פולניה נותנות את העדות בארץ - ה"סבתא" היא אישה בת 80 במסירת עדותה - היא שמרה וגוננה על הילדה הקטנה של העדה והן נקשרו בלב ונפש - העדות מספרת את סיפורן

2346 - STERDYNER JOZEF - העד מספר על חיסול הגטו ב- LEGIONOW - העד מגיע לגטו WARSZAWA ומשתתף בלחימה בפרוץ המרד -לאחר מכן מגיע דרך ה- UMSCHLAGPLATZ למחנה השבויים ב- 7 LIPOWA ב- LUBLIN - העד מספר שהשבויים היהודים לא היו מרוצים מהמצאות אזרחים במחנה כי זה גורע מזכויותיהם כשבויים ועל רקע זה היחסים היו עכורים - עם חיסול המחנה כולם הועברו למחנה MAJDANEK כולל השבויים ב- 3/11/1943 - העד יחד עם עוד 60 יהודים מובאים ליצר עקבות הפשע - הם עבדו כבולים באזיקים כדי למנוע בריחה - העד מספר על תהליך ההוצאה מהבור, בניית פירמידה של 1000 גוויות שתי וערב עם שכבות עצים, שריפת הגופות וטחינת העצמות במגרסה - האסירים ידעו שסופם קרב עם סיום העבודה והם חפרו מנהרה ולפי הגרלה שמית הם יוצאים לדרך - העד היה בקבוצה הראשונה שיצאה - הבריחה התגלתה אחרי יציאת הקבוצה וחבריהם נותרו במקום - 4 מהבורחים נותרו בחיים - העד נסע לגרמניה למסור עדות במשפט שנערך לשניים ממפקדי ה- S.S. שניהלו את המקום

2349 - KRONISZ POLA - העדה מספרת על חיסול יהודי העיירה BELZYCE בידי יחידת S.S. בפקודו של AMMON GOETH - עיקר עדותה נסב על "צעדת המוות" ועל המתת אסירים על שפת הים הבלטי

*2350 - SREBRNIK SZYMON - העד היה נער צעיר כשהגיע למחנה המוות CHELMNO והוא אחד המעטים שנשארו בחיים - במחנה זה יחידה הסגולה שלא הומתו מיד נכבלו בשרשראות ברגליהם וכך הם עבדו וחיו יומם ולילה - העד העיד במשפט שנערך בעיר BONN ב- 1963 לפושעי CHELMNO שנתפסו

2351 - PODCHLEBNIK MICHL - העד הושאר לעבוד במחנה ההשמדה CHELMNO ולא נרצח מיד - הוא מתאר את שיטת הרצח שהתבצעה במכוניות אטומות

על ידי הזרמת הגזים ממפלט המנוע לתוך המכונית בה היו הנדונים למות - ביום השלישי לשהותו במחנה הוציאו מהמכונית את אשתו ושני ילדיה - העד נשכב על ידם והתחנן בפני הגרמני שיירה בו אך תשובתו היתה : לך, אתה עוד יכול לעבוד בשביל ה-FUHRER - העד נחוש בדעתו לברוח והוא מצליח - בדרך מנוסתו הגיע לעיירה GRABOWKA ושם סיפר את זוועות המחנה - היהודים לא רק שלא האמינו לדבריו אלא איימו לספר לשלטונות גרמניים שהוא מפיץ שמועות כאלה - הוא נאלץ לעזוב את המקום ולעבור ל- PIOTRKOW TRIBUNALSKI

2354 - אלמוני - העד מספר שנלקח יחד עם 30 אסירים נוספים מבלוק 15 במחנה BIRKENAU והם הובאו לבית החולים של המחנה - הם עברו הקרנה של קרני רנטגן באזור אבר המין ובהמשך היו תחת השגחה רפואית - לאחר פרק זמן נבדקה חיוניות תאי הזרע ובהמשך העד עבר ניתוח של הוצאת אשך אחד - לאחר זמן שוב נבדק הזרע והוצא גם האשך השני - בשלב ההקרנה העד לא היה מודע כלל מה עוללים לו - העד רוצה בעילום שם כי בארץ אימץ ילדה והיא יודעת שהוא אביה

2355 - GOLEMBIOWSKI CHIN JOSEF - DR - העד היה פעיל בענייני בריאות בגטו WARSZAWA עד שעבר לצד הארי - אחרי השואה היה מנהל T.O.Z. בפולין

2356 - DR.ZYLKIEWICZ JOZEF - העד מוסר עדות חשובה ומעניינת - בחודש נובמבר 1944 הוא ואשתו עבדו בבית חולים פולני בפרברי וורשה במסווה ארי - העיר כבר היתה הרוסה אחרי כשלון המרד הפולני ותושביה גורשו ממנה - אל צוות ההצלה של הצלב האדום בהנהלתו של העד הגיעה צעירה שספרה על חבורת לוחמים יהודים המסתתרים בבונקר וצריך להציל אותם כי יש סכנה שיתגלו ויוצאו להורג - הבונקר נמצא בשכונת ZOLYBORZ ברחוב PRUMYKA - זה היה מעשה התאבדות אך הם החליטו לצאת ולהציל אותם למרות סיכון חייהם - העד מתאר את מבצע ההצלה - זאת היתה קבוצת יהודים שהנהיגו את מרד הגטו נשאר בחיים ולחמו גם במרד הפולני - היו אלה יצחק צוקרמן, צביה לובטקין, מרק אדלמן ועוד אחדים

2363 - DR. SZINDEL JUDA - העד מספר על העיירה DABROWA TARNOWSKA על גטו KRAKOW, על PLASZOW ומחנות נוספים

2364 - DR.DRESNER JONATAN - העד מספר על עבודתו מחוץ לגטו ב-KRAKOW ועל העזרה מצד מהנדס גרמני - העד מספר על JULEK APPEL ועל STEFA BRADSTATTER שהיו סוכני גסטאפו - במחנה PLASZOW העד עבד במקום החיטוי, המכבסה והמקלחות ויש לו סיפורים על כך - סמוך למקום עבודתו שרפו בקיץ 1944 את גופות הנרצחים - העד מספר שבנו של DR. GROSS הידוע לשמצה נמצא בישראל - חלק חשוב של העדות מספר על מחנה BRUNLITZ לשם הועבר מפעל "EMALIA" של SCHINDLER - העד מספר על הצלתו האישית בידי SCHINDLER כאשר הואשם בחבלה והיה צפוי לעונש מות - העד מספר על המקרה שיש עליו כבר עדות כאשר שני קרונות חתומים עם אסירים מתים מכפור וחלקם קפואים למחצה שנקלעו לתחנת הרכבת - הדלתות נפתחות במכשיר ריתוך והאסירים שעדיין היו בחיים קבלו טיפול מסור - גברת SCHINDLER היתה פעילה מאד בהצלת חייהם

2372 - DR. JAKIRA ELIAHU - העד נמצא בידי הגרמנים בקו החזית ומואשם כצנחן ומרגל - בשניה האחרונה הוכרע גורלו לחיים באופן מקרי והוא ניצל על ידי רופא גרמני אשר שולח אותו לעבוד כרופא ארי בבית החולים ב-WLODZIMIERZ WOLYNSKI - העד מספר מעט גם על הגטו - הוא מגויס ל-A.K. ומשתתף בפעולה מחתרית - כשהיתה סכנה שתתגלה זהותו האמיתית הוא מצטרף ליחידה פרטיזנית ביער - הוא מספר על יחס מפקדי A.K. ליהודים

2394 - BRUNNER ESTER - העדה מספרת בצורה מפורטת את קורות יהודי BELGIA בעת השואה - כאן הבדילו בתחילה בין יהודים בעלי אזרחות בלגית לבין אלה שאינם אזרחים - חסרי האזרחות היו צריכים להתיצב במחנה MALINES ומשם הם נשלחו מזרחה - **העדה מספרת על עזרת בלגים בהצלת יהודים** - העדה ובעלה היו במסתור ב- ANTWERPEN אך התגלו, הם שוחררו הודות לאומץ לבה של בתם והודות למקרה העיור - הם המשיכו להסתתר לאחר שעברו ל- BRUXELLE ושם שוחררו

2454 - STEIGMAN MOSHE - העד עושה סקירה היסטורית על יהודי העיר CERNAUTI מלפני המלחמה - בהמשך הוא מספר על הפוגרום שהתרחש עם כיבוש העיר ע'י הגרמנים והרומנים ב- 1941 בו נרצחו כאלפיים יהודים - הוא ממשיך ומעיד על הגירוש ל- TRANSNISTRIA

2461 - BERKOWICZ ROSA RENZI - העדה מספרת על גירוש יהודים מ- CERNOWITZ ל- TRANSNISTRIA - הם הגיעו לכפר ZIBULOWKA בנפת BERSCHAD שם היו תנאים קשים במיוחד - מעטים נותרו בחיים

2486 - בעלום שם - העד הגיע מ- SALONIKI למחנה AUSCHWITZ - הוא נבחר יחד עם אחרים להשתתף בניסויים רפואיים - הוא עובר הקרנות ברנטגן ואחרי זה גם נותח - אחרי השחרור הוא מקבל טיפול והוא מצליח להוליד ילדה

2569 - SZTUBERT IZABELA - העדה מספרת על שהותה בגטו SKIERNIEWICE ועל נדודיה בכפרים באזור שם קבלה עזרה ומסתור

2575 - DR.FIEDLER FRITZ - העד הוא גרמני שמוסר את עדותו לפי בקשת נציג יד ושם - **הוא היה מפקד צבאי בעיירה HORODENKA והסתיר יהודים בעת פעולת חיסול בידי אנשי S.S.** - הוא מספר על מראה עיניו בעת חיסול היהודים בעיירה

2595 - MARTINOWSKI SALMAN - העד מספר על גטו RIGA ועל מחנות LENTA ו- STUTHOF - העד מוסר מידע על ההפלגה בספינות לעבר נמל NEUSTADT ועל רצח אסירים רבים

2630 - KLEIN JAJA - העדה מספרת על עיר הולדתה CHUST העיר המרכזית ב- CARPATO-RUS - היא עושה סקירה של מצב קהילת היהודים לפני המלחמה ובהמשך על שילוח היהודים להשמדה בסוף אפריל 1944 - היא היתה ב- AUSCHWITZ והשתתפה במצעד המוות - ביום השחרור היא שקלה 28 קג.

2646 - DR. MITTELMANN SZMUEL - העד חי עם משפחתו ב- DABROWA GORNICA - הוא היה ב- AUSCHWITZ ובמחנות נוספים - הוא מספר על רופא אסיר פולני DR. SANKTELLER שהיה אכזר במיוחד ובעצמו עשה סלקציות - הוא מזכיר את DR. THILO ששלח ילדים לתאי הגז

2695 - ENGLARD BLUMA - העדה ומשפחתה הבריחו את הגבול מגרמניה לבלגיה ב- 1939 - כשהגרמנים כובשים את בלגיה ומתחילים פעולות נגד יהודים המשפחה מסתתרת והעדה הובאה למנזר ואחרי כן לטירה של אחד האצילים שם היתה עד לשיחרור

2732 - PRUEFER ETHEL - העדה מספרת על רצח היהודים ב- HORODENKA הם נרצחו בבורות הריגה ב- SIEMAKOWCE על שפת נהר ה- DNIESTER - גם שניים מילדיה אבדו באקציה זאת בחודש דצמבר 1941 - **העדה מספרת על DR. FIEDLER המפקד הצבאי הגרמני שהיה לו יחס חיובי ליהודים והציל את DR.**

KAUFMANN ומשפחתו בהסתירו אותם ויהודים נוספים - העדה עברה ל - TLUSTE
ומספרת על חווה חקלאית שם היתה עד לשחרור

2779 - **DR. GLANZ IRENA** - העדה מספרת על יהודי SAMBOR

2869 - **HERSCHMAN KURT** - העד מספר קורותיו עד עליתו כמעפיל יחד עם אשתו ב
- 1940 - כמעט ואין נגיעה לנושא השואה

2877 - **DINGENTHAL MALKA** - העדה מספרת על היותה ב - BERLIN בעת השואה
כאשר מסביבה שולחים את יהודי העיר זה אחרי זה. היא ניצלה מגירוש כי היתה נתונה
טורקית. באוקטובר 1943 הובאו כל הנתינות הטורקיות ל - RAVENSBRUEK שם שהו
עד פברואר 1945. קבוצת הנשים הועברה לשוודיה ומשם לטורקיה במסגרת חילופין.

2909 - **BERTA MANDEL-KOLODNY** - העדה מספרת בהרחבה את חוויותיה בחיים
תחת מסווה ארי ב- WARSZAWA - פולנים עזרו ותמכו

3023 - **MORDOWICZ CZESLAW** - העד הוא אחד מחמשת היהודים שהצליחו לברוח
מ- AUSCHWITZ - הוא מגיע ל- BRATISLAWA ושם הוא מתקבל בקהילה היהודית
ופוגש את הבורחים האחרים - בוער בעצמותיו הדחף לספר לעולם כולו את רצח היהודים
המתרחש ב- AUSCHWITZ - העד יחד עם חברו נפגשים עם נציג האפיפיור בסלובקיה
ומוסרים לו דוח כתוב - הם מדברים איתו 6 שעות - בדרך זאת מגיעה עדות על המחנה מפי
עדים חיים ביוני 1944 - לפי העד בדרך זאת מגיעה שמע המחנה בצורה רשמית גם אל
הנשיא ROZWELT השולח אזהרה לשלטונות הונגריה - כעבור מספר חודשים העד נתפש
ושולח שוב ל- AUSCHWITZ - הוא יודע את הצפוי לו בתור אסיר שברח ומנסה לשכנע
את היהודים בקרון לפרוץ פתח בריחה אך הם לא מאמינים לדבריו ולא נותנים הסכמתם
שיעשה זאת - הגיעו דברים עד כדי מכות - בשינוי מכרסם העד את מספרו המקועקע ומגיע
למחנה עם יד פצועה ומדממת - למזלו הוא פוגש אסיר מכר על הרציף - כהרף עין
מתארגנים האסירים הותיקים להצפין אותו מעיני אנשי S.S. שיכולים להכיר אותו - תוכניתם
היא להוציא אותו מהמחנה והוא מצורף אל קבוצת אסירים שיוצאת למחרת היום למחנה
FRIEDLAND - עדות חשובה מאד !!!

3217 - **KRAJNGEL ESTER** - העדות כולה מוקדשת לנוצרים מופלאים באזור
SZAWLY בליטא ביניהם כומר ורופא שמסכנים חייהם ועוזרים לקבוצת יהודים ללא חשבון -
הכומר היה מטיף בכנסייתו שצריך להושיט עזרה - הם ראויים להיקרא "חסידי אומות
העולם"

3273 - **BUKI NAHMAN** - העד ומשפחתו חיים בצרפת - העד בתור אזרח פולני גוייס
לחטיבה הפולנית במסגרת הצבא הצרפתי - הוא נופל בשבי מובל לגרמניה ומצליח לברוח
ממחנה השבויים ולחזור לצרפת

3298* - **BERNAZ VICTOR** - העד היה ילד בעת השואה - 4 ילדי המשפחה היו
מוסתרים אצל איכרים צרפתים באזור LION - באסיפה של משפחות האיכרים הם החליטו
שאם הורי הילדים יילקחו כל משפחה תאמץ את הילד הנמצא אצלה

3300 - **OESCH MARIUS** - העד הוא צרפתי המספר על הפעולות להשגת תעודות
מזויפות ליהודים - הוא איש המחותר בעיר LION שם הבישוף הקתולי מעורב חזק מאד
בהצלת ילדי יהודים - העד לוקח לביתו ילד יהודי הנשאר אצלו עד השחרור

3334 - **FEDER LOTTI** - זאת עדות ארוכה שכולה מספרת על הגלית יהודי
BUKOVINA ו- BASARABIA ל- TRANSNISTRIA - העדה היתה בין ראשוני

המגורשים מ - CZERNOWITZ - הם הלכו ברגל את כל הדרך עד WERCHOWKA
באזור BALTA - היא מספרת את חוויותיה וחוויות המשפחה בין השנים 1940-1945

3382* - CHASZCZEWACKA MIRIAM - זהו יומנה של נערה שתחילת כתיבתו זמן קצר אחרי פרוץ מלחמת העולם ב-1939 והמשכו נקטע ב-1942/7/10 כשהתחילה אקצית החיסול של יהודי RADOMSK - העדה נספתה ומורתה מסרה את היומן ליד ושם בירושלים בשנת 1970 - זהו מסמך חשוב על התקופה - יש בו לבטי נעורים, תנועת נוער, צימאון אדיר ללימודים, ידידות ואהבה, התנאים בגטו - בשלב האחרון מורגשים הרהורי הסוף המתקרב הבלתי נמנע

3575 - ABRAMOWICZ THEODOR - העד מגיע ל - AUSCHWITZ עם משלוח מצרפת - הוא לומד איך להסתדר במחנה ושווד - כל משפחתו אבדה

3632 - LOEWENSTEIN ARTUR - העד מספר שהיה קצין בצבא פולין בגדוד פרשים - הוא נלקח בשבי והיה במחנה שבויים בגרמניה כמעט 6 שנים - הוא מספר על חיי השגרה של המחנה

3671 - DRAGON ABRAM - עיקר חשיבות העדות מתרכזת בהיותו של העד איש ה - SONDERCOMANDO SONDER - בין היתר הוא מספר על נסיבות המרד של אנשי ה -

3727 - FELDGUN ARON - העד מספר על עיר הולדתו בליטא JELGAVAS -

3826 - TUCHMANN JITZCHAK - העד מספר על קהילות היהודים בכפרים ועיירות במחוז BUKOWINA - PUTILA - הוא מזכיר שמות רבים ומספר על אחריתם של היהודים שגורשו ל - TRANSNISTRIA

3830 - KOSSOWER ARTHUR - העד הוא יהודי מ - CERNAUTZ המספר על הגירוש ל - TRANSNISTRIA - העד הגיע ל - BERSCHAD משם נשלח למחנה עבודה ב - WARWAROWKA ו - GURIERKA - העד מספר על תלית 10 יהודים

TAGER RIVA - 3857

3969 - RIBBIERE GERMAINE - זאת עדות של צרפתייה, נוצרייה קתולית שהסתייגה מהעמדה הרשמית של הכנסייה לגבי היהודים בעת השואה - היא נרתמה לעזור ליהודים בדרכים שונות ופעלה בקנה מידה ארצי בהסתרת ילדים יהודים וזיוף מסמכים בשביל יהודים במסווה ארי

4134 - ZOCHER RITA - העדה מספרת על פעילותה בתנועת נוער יהודית בגרמניה שלפני היטלר. אותה תנועה שינתה את צביונה עם הזמן ונעשתה יותר ויותר שמאלית. סמוך לעלית הפשיזם הם התפלגו. חלק עבר לנוער הסוציאליסטי, חלק לנוער הקומוניסטי והחלק הקטן הפך ציוני. בהמשך היא מתרכזת בפעילות של הפלג הקומוניסטי שפעלו במחתרת בהנהגתו של HERBERT BAUM. הפעולה הגדולה והמשמעותית שלהם היתה בפיצוץ התערוכה שארגן GOEBELS בשם "גן העדן הסובייטי". עקב זה היתה פעולת מאסרים המונית והוצאה להורג של כמה מאות יהודים. גם היא היתה בין האסורים. היא מוסרת פרטים רבים הקשורים לפרשייה זאת. היא מוסרת עדותה בברלין המזרחית זמן קצר לפני הפלת החומה.

4380 - ZILBERSTEIN LEON - העד מספר על גטו CZESTOCHOWA - הוא מספר על המאמצים הנואשים להציל את שני ילדיו אך ללא הצלחה -

5870 - **BARUCH GEORGIE** - העדה מספרת על קורות משפחתה ביוגוסלביה - היא מלאת שבחים על יחס האיטלקים אל היהודים בשטחים בהם הם שלטו

6097 - **NOTIK TOIVE** - העד הוא יליד ATAKI עיר גבול בין רומניה לאוקראינה לפני מלחמת העולם השנייה - הוא מספר על קורות היהודים לפני המלחמה - בהמשך הוא מספר על משפחתו במחנה SCHARGOROD

6537 - **LANGER ISRAELER DORINA** - שיר שנכתב סמוך לשחרור - יוני 1945 ע'י אסירה 18528 - A

6820 - **ESTERA LYSAK** - העדה יוצאת מגטו WARSZAWA לצד הארי ומתקבלת יפה מאד ע'י חברה פולניה חברת כיתה - משפחתה עוזרת לה לקבל מסמכים אריים דרך כומר ידיד המשפחה - היא שורדת

6825 - **WAJNTRAUB TZESZJA** - העדות היא פואמה ארוכה המספרת על אסונה של יהודיה צעירה מהעיר BIALYSTOK ושמה **TZESZJA WAJNTRAUB** אשר התאהבה בגרמני מפקד המשטרה - הוא הצילה מהגטו ושלח אותה לגרמניה - הדבר נודע ל- GESTAPO - האישה הוצאה להורג ואת אהובה שפטו בבית משפט

6946 - **LEWI MOSZE** - זאת עדות של שאלות המראיינת ותשובות העד - העד מספר על LWOW - העד היה במחנה SOKOLNIKI שאינו ידוע לרבים - הוא הצטרף למחתרת הפולנית A. K. והיה ביער עם יחידה פרטיזנית באזור LWOW - לפי דבריו היו איתו ביחידה 13 יהודים - אחרי השחרור הוא התגייס לצבא הפולני

7966 - **BUCKENROT ELIZABETH** - העדה נתנה עדות ביד ושם בהיותה בת 73 - זיכרונה חד ובהיר למרות 50 שנה שחלפו - היא מספרת על גטו DROHOBYCZ על אימה ואחיותיה - הראיון הוקלט בנוסח של שאלות ותשובות והיא מוסרת בפירוט רב על המחנות והגטאות בהם שהתה - פרט חשוב - גם היא מספרת שעבדה ב- MUSTERLAGER ולפעמים במזג אויר גשום הלכו לקולנוע- כבר נתקלתי בעדות של אסירה ב- MUSTERLAGER שהעידה על קולנוע ודברים חריגים נוספים אך עד עכשיו היתה עדות יחידנית - יוסלה כרמין

8625 - **BERKOWICZ FRIDA** - העדה מוסרת את קורות יהודי העיר NAGYBANYA אשר במחוז TRANSILWANIA שנשלחו ביוני 1944 ל- AUSCHWITZ - העדות ניתנת לפי שאלות ותשובות - הרוב הגדול של משפחתה נספה בתאי הגז

8801 - **GROZNIK MICHAEL & BATIA** - העד ואשתו מספרים על IWJE ועל LIDA - הם יצאו ליער והיו במחנה משפחות - לגברים היה נשק ובדרך זאת השיגו מזון אצל האיכרים

9413 - **ROTSCHILD PINCHAS** - העד מוסר עדותו בגיל מבוגר ויש לו מה לספר - הוא יליד גרמניה ויש לו תחנות רבות בדרך החיים הנוגעות לשואה - הוא מזכיר בין היתר את שהותו במחנה GURS ובריחתו מצרפת לשוויצריה - כל חייו ניהל מוסדות של ילדים ונוער יהודי בכל מקום שם חי - עדות מעניינת

10009 - **CYNAMON HELENA** - העדה מתארת את ההתרחשויות בעיירת הולדתה, ZYCHLIN - בחיפושי הצלה היא ואימה עוברות שני גטאות נוספים GOMBIN ו- STRZEGOW - פולנים עוזרים להן לשרוד

10594 - SHIF AVRAHAM - העד מספר על פעילות ציונית ובעיקר תנועתית של השומר הצעיר בגרמניה בשנים ראשונות לאחר עליית היטלר לשלטון

11736 - TZUG SZLOMO - העד מספר על היותו בבית יתומים ב - VARENNE - צרפת - אישה צרפתייה VERITE RENEE שעבדה בבית היתומים לקחה איתה 12 ילדים ועברה איתם לכפר באפריל 1943 - העד לא יודע למסור אם זה קרה ביוזמתה בכל אופן היא הצילה את חייהם - שלושה אחים והוריו נרצחו בשואה - רק בגיל 16 כשהוציא תעודת זהות התברר שיש לו שלוש אחיות למחצה

12204 - ZELBST FANIA-FUCHS - העדה מספרת על העיירה DISNA בה היהודים נרצחו בבור ההרגה - העדה נמלטה על נפשה ממש לפני שהגיע תורה ומצאה מחסה ביער - היא מגיעה לכפר בו היו לה מכרים ושם מסתירים אותה לפי התור איכרים אחדים - היא **דאגה שמציליה יוכרו כחסידי אומות העולם לאחר שהגיעה לישראל ויש לה קשר עם ילדיהם עד היום**

071

071/116 - KURICKI MOTL - זאת העדות הארוכה ביותר הנמצאת ב"אוסף קוניובסקי" - 136 עמודים העד מוסר בפרטי פרטים מתוך זכרון מופלא שמות של מקומות ואנשים, אירועים ותאריכים - הוא מספר על עיירת הולדתו אניקשט בליטא, על גטו DWINSK, על גטו שוולי SIAULIAJ ועל מחנה MULLDORF - המיוחד בעדות זאת היא הירידה לפרטים - אפשר לקבל תמונה ברורה על מקומות אלה לאחר קריאת העדות